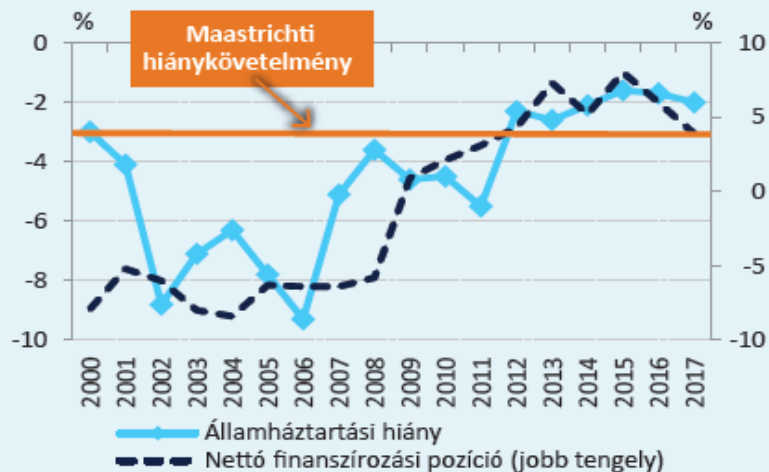

A fenntarthatóság helyzete Magyarországon

Bartus Gábor PhD

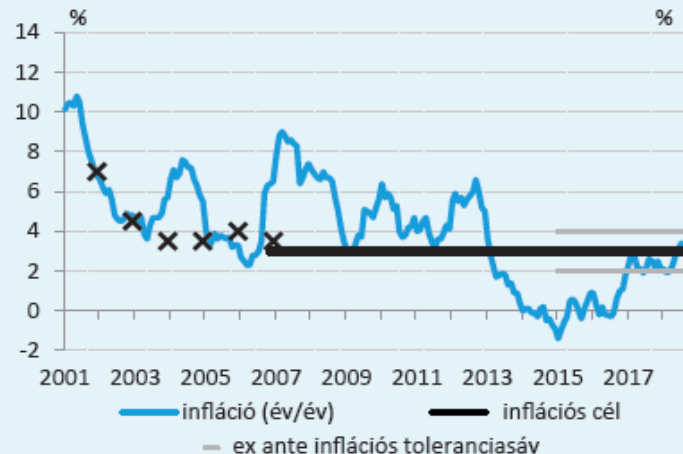
titkár, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács
egyetemi adjunktus, BME Környezetgazdaságtan Tanszék

1-1. ábra: Az államháztartási hiány és a finanszírozási pozíció alakulása Magyarországon (a GDP százalékában)

Forrás: Eurostat.

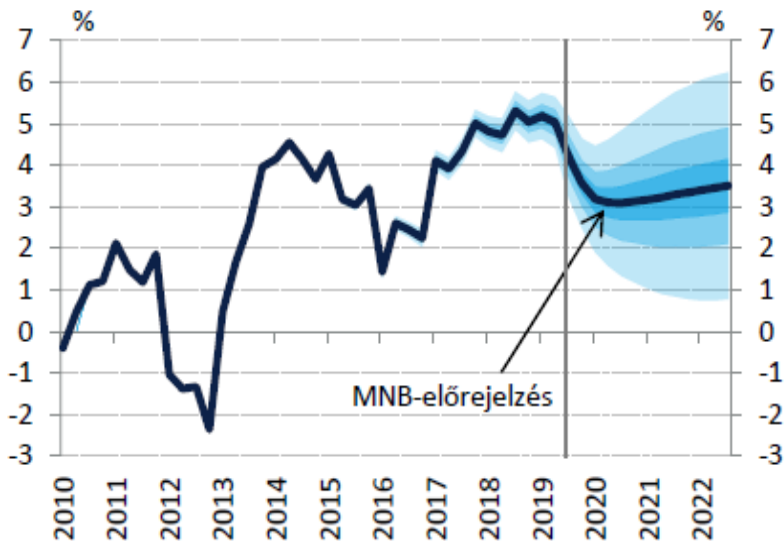
1-2. ábra: Az infláció alakulása

Megjegyzés: az inflációs célkövetés rendszerét 2001-ben vezették be Magyarországon.

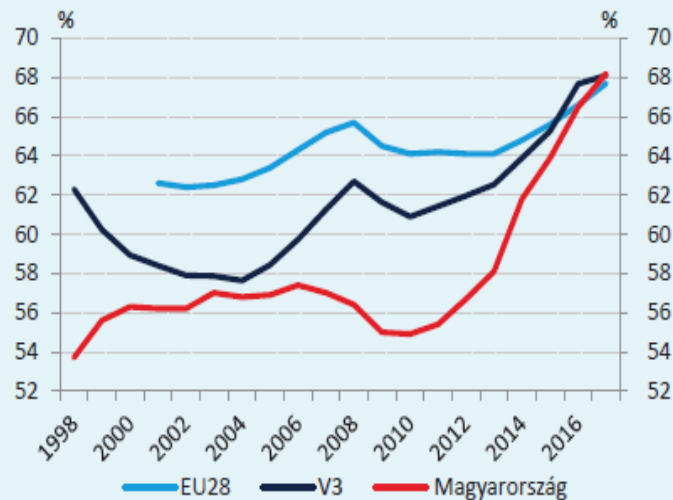
Forrás: MNB, KSH.

1-5. ábra: A GDP-előrejelzés legyezőábrája

Megjegyzés: Szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok alapján. Forrás: KSH, MNB

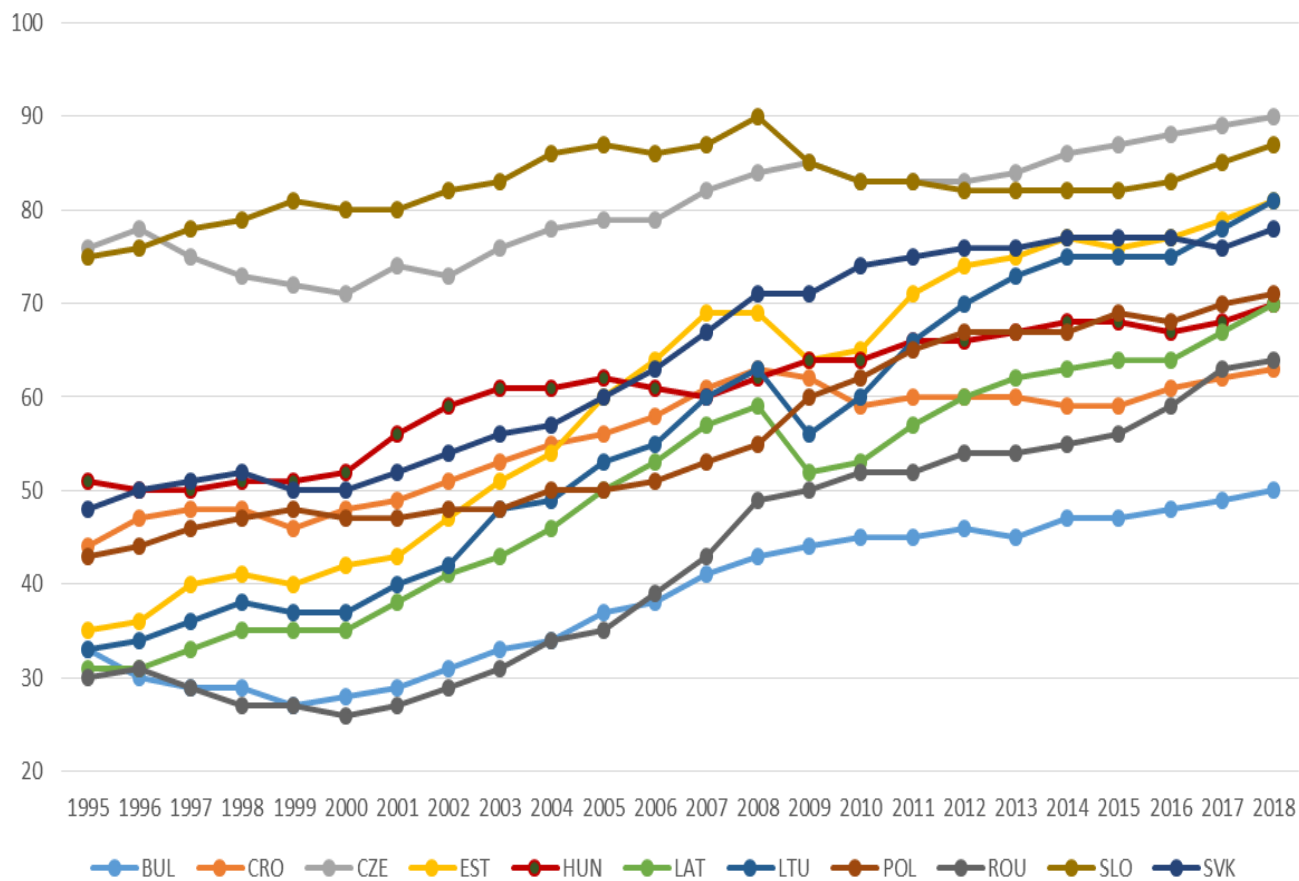
1-4. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása Magyarországon, a V3 régióban és az EU28-ban

Megjegyzés: A 15-64 évesek körében.

Forrás: Eurostat.

GDP/fő (PPS) az új EU-tagállamokban, EU-28=100%

rel. GDP/cap (PPS)	
AUT	127
EU-28	100
ESP	91
CZE	90
SLO	87
EST	81
LTU	81
SVK	78
POR	76
POL	71
HUN	70
LAT	70
GRE	68
ROU	64
CRO	63
BUL	50

development	2002-2010	2010-2018	2002-2018
BUL	14	5	19
CRO	8	4	12
CZE	10	7	17
EST	18	16	34
HUN	5	6	11
LAT	12	17	29
LTU	18	21	39
POL	14	9	23
ROU	23	12	35
SLO	1	4	5
SVK	20	4	24
avg	13,0	9,5	22,5

Fenntartható fejlődés mint hosszú távú nemzeti erőforrás menedzsment

- Egy nemzet tartós jóléte erőforrásainak (tőkéinek) mennyiségi és minőségi állapotától függ
- A négy meghatározó tőketípus: gazdasági, humán, természeti és társadalmi.

$$Y = f(Km, Kh, Kn, Ks)$$

Acemoglu (2011) *Introduction to Modern Economic Growth*, Princeton University Press
Barro and Sala-i-Martin (1995) *Economic Growth*, McGraw Hill: New York

- A modern demokráciák fundamentális problémája, hogy a rövidtávú döntési horizont miatt a tőkék fenntartása elhanyagolódik, költségeket hárítunk szisztematikusan a jövőre.

$$Y = f(K_m, K_h, K_s, K_n)$$

Döntési helyzetek:

- Véget ért-e az átváltás (*trade-off*) lehetősége?
Mennyire vált szűkössé a természeti tőke?
- A fizikai/társadalmi/humán tőke mely elemeibe érdemes inkább befektetni?

Mit tehetünk, hogy ne hozzunk hosszú távon káros döntéseket?

Az „Odüsszeusz-terv”:

A fékek és ellensúlyok (szabályok, mérlegelések, intézmények) olyan rendszere, ami megakadályozza a jövő eladósítását:

- fejleszti a bővíthető erőforrásokat,
- megőrzi az újra nem teremthető természeti tőkét.

Homérosz: Odüsszeusz (i.e. 8. század)

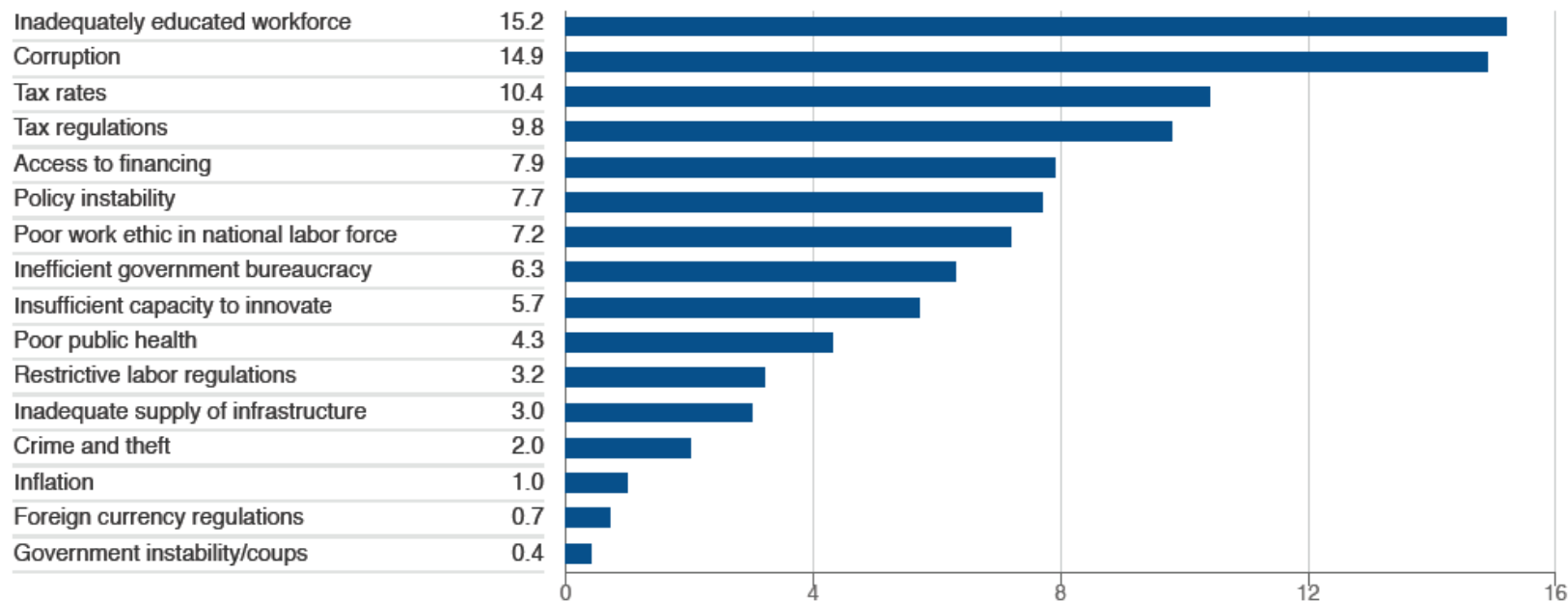
A fenntarthatóság nem öncél!

Fenntartható társadalom =
ökológiai reziliencia +
társadalmi reziliencia +
versenyképesség megalapozása +
társadalmi jólét megalapozása

Fenntarthatósági probléma sokszor versenyképességi probléma

Most problematic factors for doing business

Source: World Economic Forum, Executive Opinion Survey 2017

Note: From the list of factors, respondents to the World Economic Forum's Executive Opinion Survey were asked to select the five most problematic factors for doing business in their country and to rank them between 1 (most problematic) and 5. The score corresponds to the responses weighted according to their rankings.

Előrehaladási jelentés (két évente): hogyan állunk az „Odüsszeusz-terv” végrehajtásával?

- Nincs más hasonlóan átfogó, horizontális és rendszeres beszámoló a nemzet állapotáról
- Kivételes, mert kormányzati, statisztikai, szakértői és civil inputokra egyaránt támaszkodik
- Azon kevés jelentések egyike, amelyek a jelent reprezentáló állapotok mögötti fundamentumok helyzetét elemzi
- Saját értékeinkre és problémáinkra alapuló módszertan, nem valamilyen nemzetközi standard másolása

Tanulságok 1. – Szubszidiaritás fontossága

UN SDG's

(2015 szeptember)

17 cél, 169 feladat

Említett egészségi problémák:

rosszul tápláltság, éhezés

újszülött halálozás

AIDS, tuberkulózis, malária

és más trópusi járványok

közúti balesetek

drog, alkohol

oltások hiánya

a magyar NFFS

(2013 március)

34 cél, 77 teendő

Említett egészségi problémák:

dohányzás, alkohol, drog

elhízás

szív- és érrendszeri betegségek

rákos megbetegedések

allergia, asztma

környezetszennyezés

öngyilkosság

Fő megállapítások - kulcsindikátorok

Indikátor	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Helyzet	Trend	EU - átlag	V3 - átlag
Teljes termékenységi arányszám	1,34	1,34	1,41	1,44	1,49	1,49	1,49	átlag alatti	↔	1,59	1,56 ¹
Oktatási kiadások a GDP %-ában	4,08	3,93	4,21	4,31	4,38	N/A	N/A	átlag alatti	→	5	4,4 ²
Korai iskola-elhagyók (%)	11,8	11,9	11,4	11,6	12,4	12,5	12,5	rossz	↔	10,6	6,5
Születéskor egészségesen várható élettartam (év), férfiak/nők	59,2/60,5	59,1/60,1	58,9/60,8	58,2/60,1	59,5/60,2	59,6/60,8	N/A	átlag alatti	↔	63,5/64	58,9/60,5
Súlyos anyagi deprivációban élők aránya (%)	26,3	27,8	24	19,4	16,2	14,5	10,1	rossz	→	6,6	4,8
Az általános bizalom szintje (ESS, 0-10 skálán)	4,8	N/A	4,2	N/A	4,5	N/A	N/A	átlag alatti	→	N/A	N/A
Korrupciós index (Transparency Int., 0-100 skálán)	55	54	54	51	48	45	46	rossz	↓	65	56
Civil szervezetek száma (ezer)	65,3	64,5	63,9	63,9	62,1	61,2	N/A	-	↓	N/R	N/R
Biológiailag inaktív területek (az összterület %-ában)	68	67	67	67	67	67	67,5	rossz	↔	N/R	N/R
Természeti erőforrás-termelékenység (GDP/DMC, €/kg)	1,15	1,03	0,83	0,89	0,95	0,97	0,88	rossz	↓	2,23	0,99
A lakosság kitettsége a levegő szilárdanyag-szennyezettségnek [PM(10)] [µg/m ³]	28,8	27,3	28,2	26,9	25,3	26,5	N/A	átlag alatti	↓	21,6	26,7
Foglalkoztatási ráta a 20-64 éves korú lakosság körében (%)	61,6	63	66,7	68,9	71,5	73,3	74,4	jó	→	73,2	69,2
Beruházások: bruttó állóeszköz-felhalmozási ráta (GFCF/GDP)	19,3	20,9	22,2	22,5	19,6	22,2	25,5	átlag feletti	→	20,5	20,1
K+F kiadások (a GDP %-ában)	1,26	1,39	1,35	1,36	1,2	1,4	N/A	átlag alatti	↔	1,97	1,25
Államadósság (bruttó) a GDP %-ában	78,2	76,6	75,7	74,7	74,1	73,4	70,9	átlag alatti	→	81,6 ¹	49,2 ¹
Időskori eltartottsági ráta	24,6	25,1	25,8	26,5	27,2	29,3	N/A	átlagos	↓	29,9	23,7

Hat év – alig vannak tartós javuló trendek

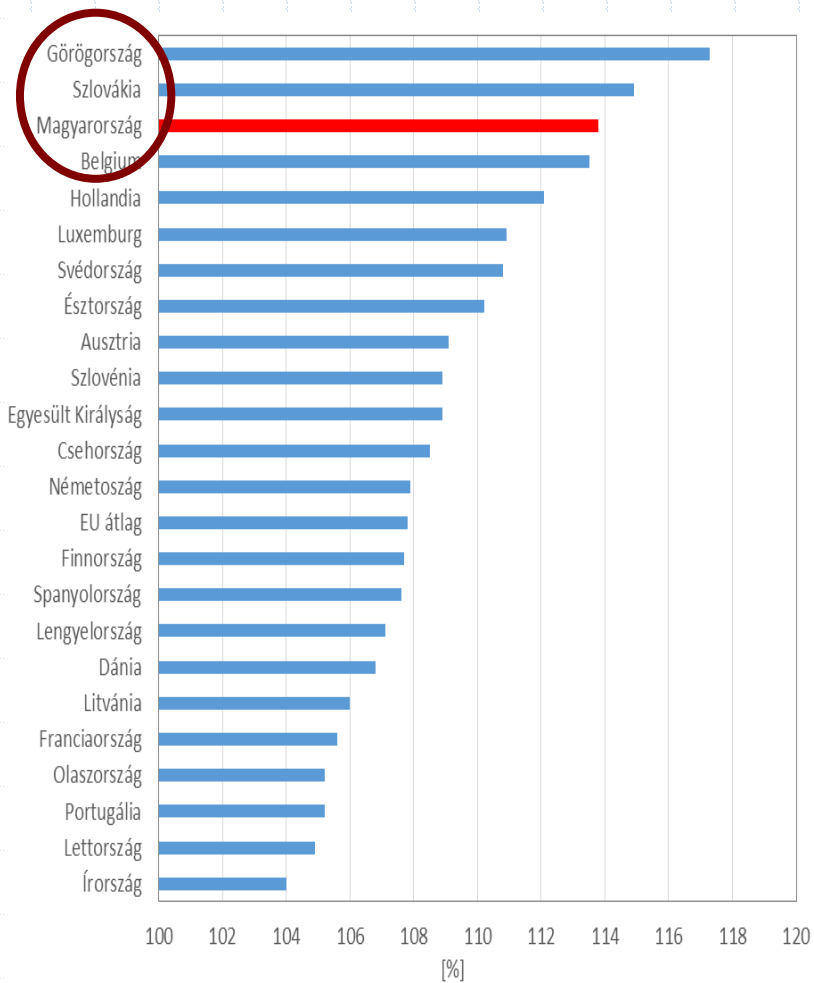
Pozitív változás következett be vagy tartjuk a jó irányt 5 indikátor esetén

- a GDP-hez viszonyított oktatási kiadások,
- államadósság a GDP százalékában,
- foglalkoztatottság,
- beruházások (bruttó állóeszköz-felhalmozás)
- súlyos deprivációban élők aránya

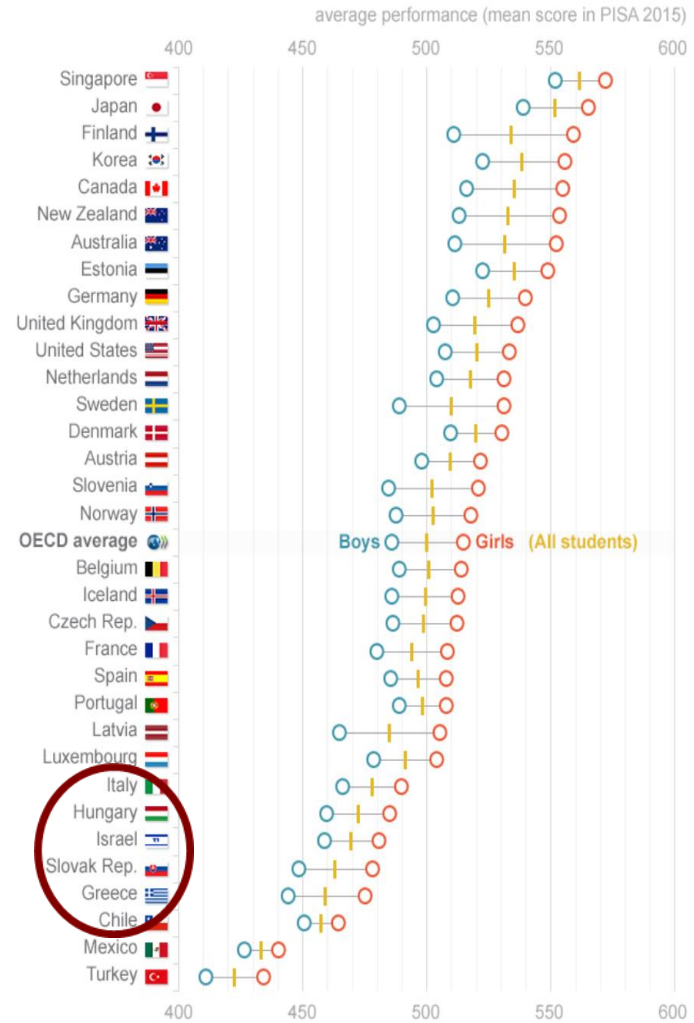
A tendenciák **negatív** irányba tartanak vagy rossz értéken stagnálnak azonban a következő 11 indikátor esetén:

- teljes termékenységi ráta
- korai iskolaelhagyók aránya,
- születéskor egészségesen várható élettartam,
- korrupció érzékelési index,
- civil szervezetek száma,
- bizalom általános szintje
- biológiailag inaktív területek aránya,
- természeti erőforrás-termelékenység,
- PM10 szennyezettség
- K+F kiadások
- időskori eltartottsági ráta

Mesterséges felszínborítottság növekedése 2009-2015 között

Girls outperform boys in collaborative problem solving OECD countries and top performer Singapore

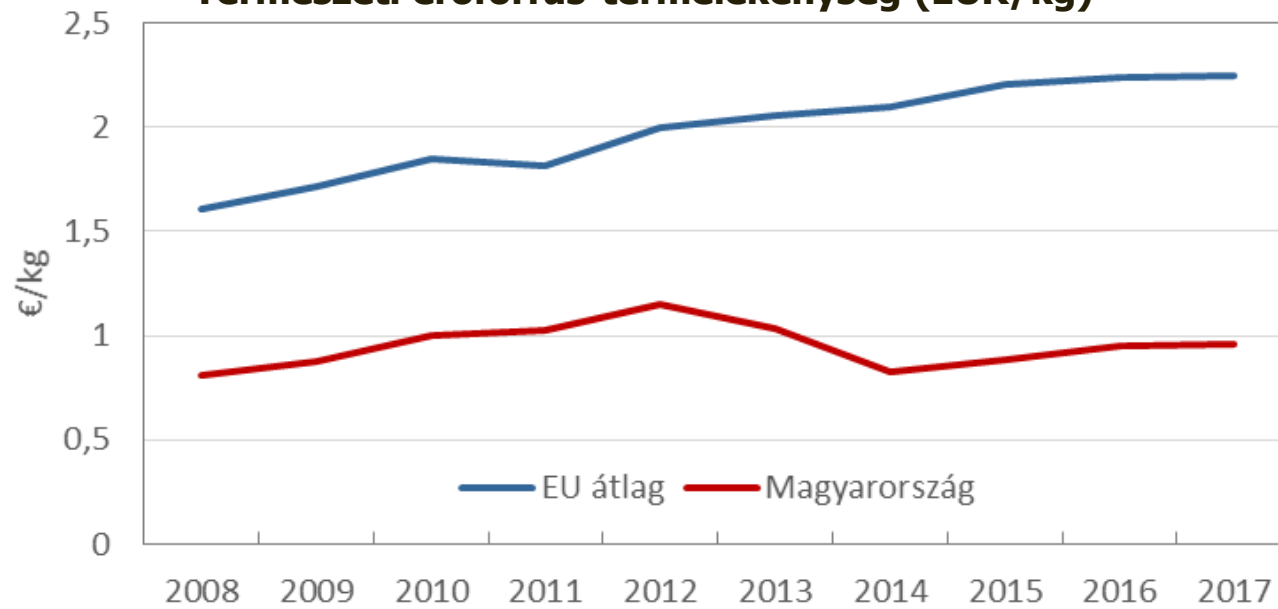

The statistical data for Israel are supplied by and under the responsibility of the relevant Israeli authorities. The use of such data by the OECD is without prejudice to the status of the Golan Heights, East Jerusalem and Israeli settlements in the West Bank under the terms of international law.

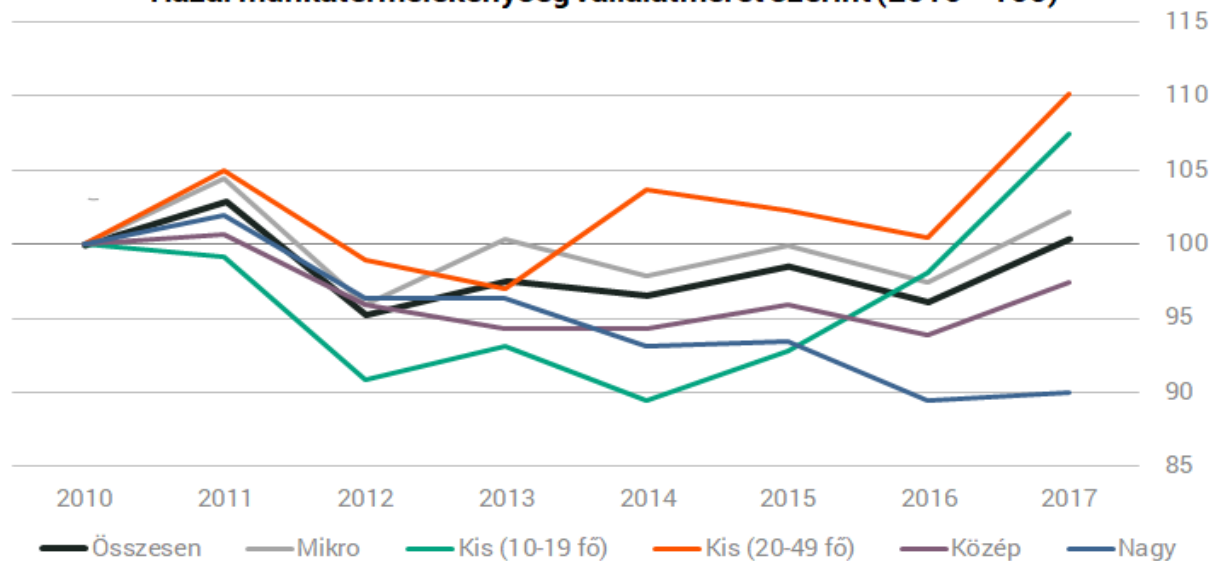
Source: PISA 2015 Results (Volume V): Collaborative Problem Solving, Fig. V.4.3.

Természeti erőforrás-termelékenység (EUR/kg)

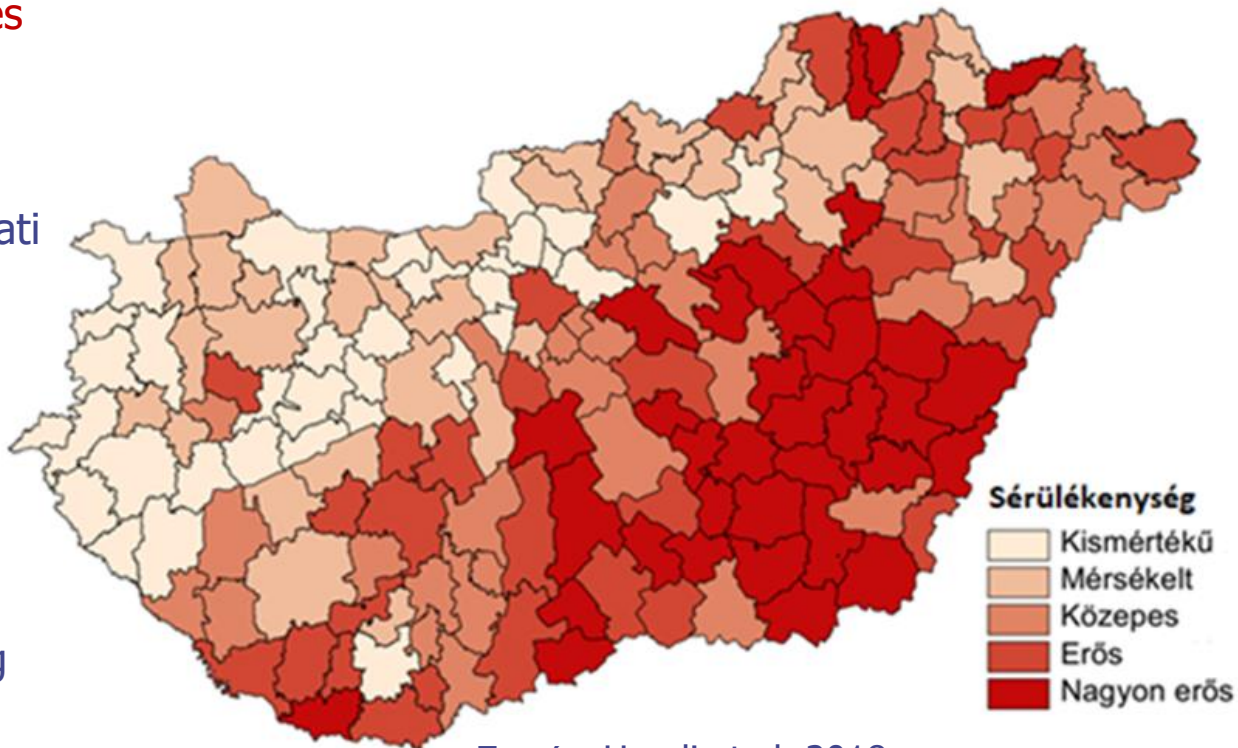
Hazai munkatermelékenység vállalatméret szerint (2010 = 100)

Forrás: MNB

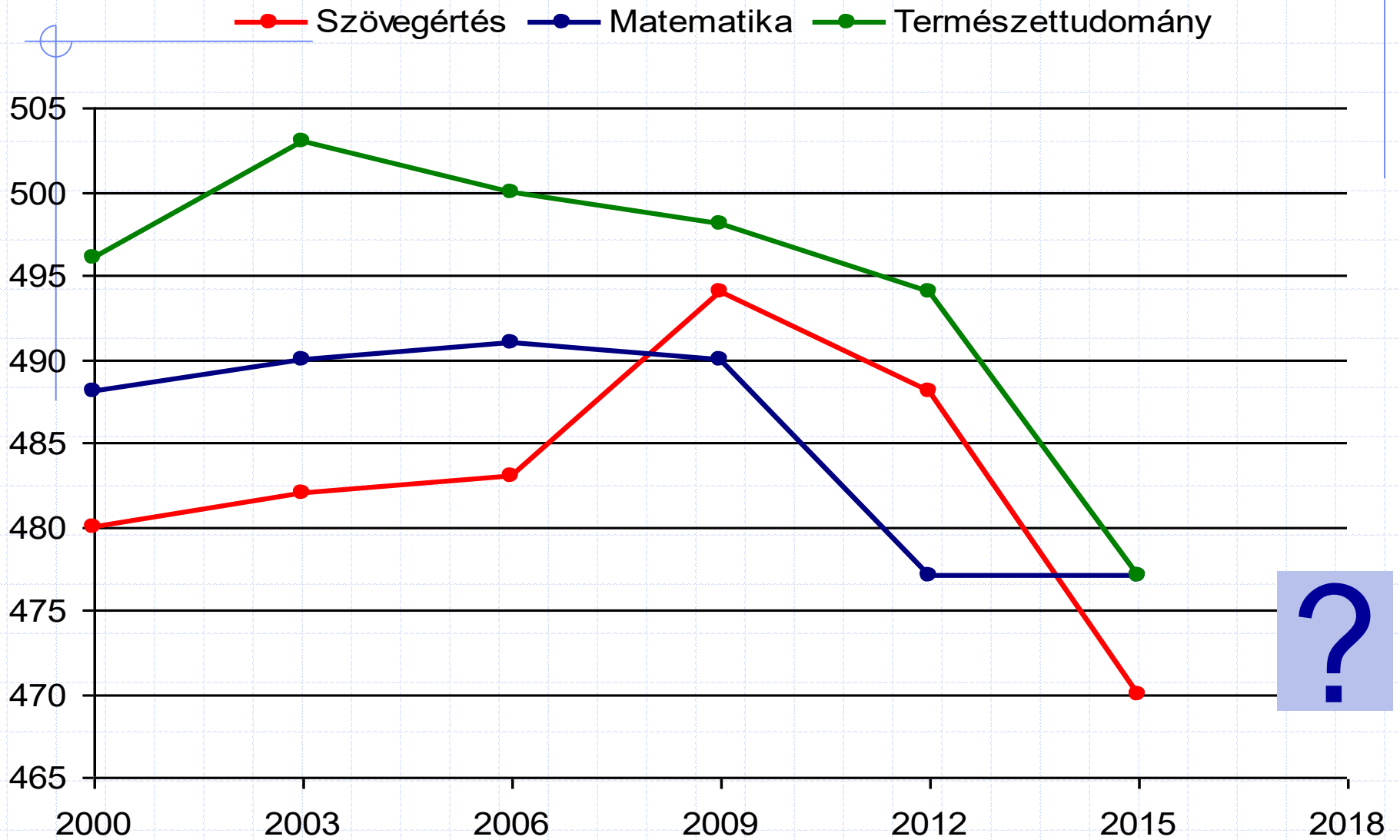
Hőhullámokkal szembeni sérülékenység járási szinten

- > OMSZ: a múlt század eleje óta tapasztalt 1,15°C-os országos mértékű emelkedés meghaladja a globális változást (0,9 °C)
- > 2017-hez köthető a 4. legmelegebb nyár az éghajlati adatsor kezdete óta
- > A nyári csapadék egyre intenzívebb, kevésbé hasznosul, nagy hányadban az elfolyást növeli csupán.
- > hőhullámok hatásaival szemben erősen és nagyon erősen sérülékeny az ország területének 42,5%-a, ahol jelenleg a lakosság 39,5%-a él.

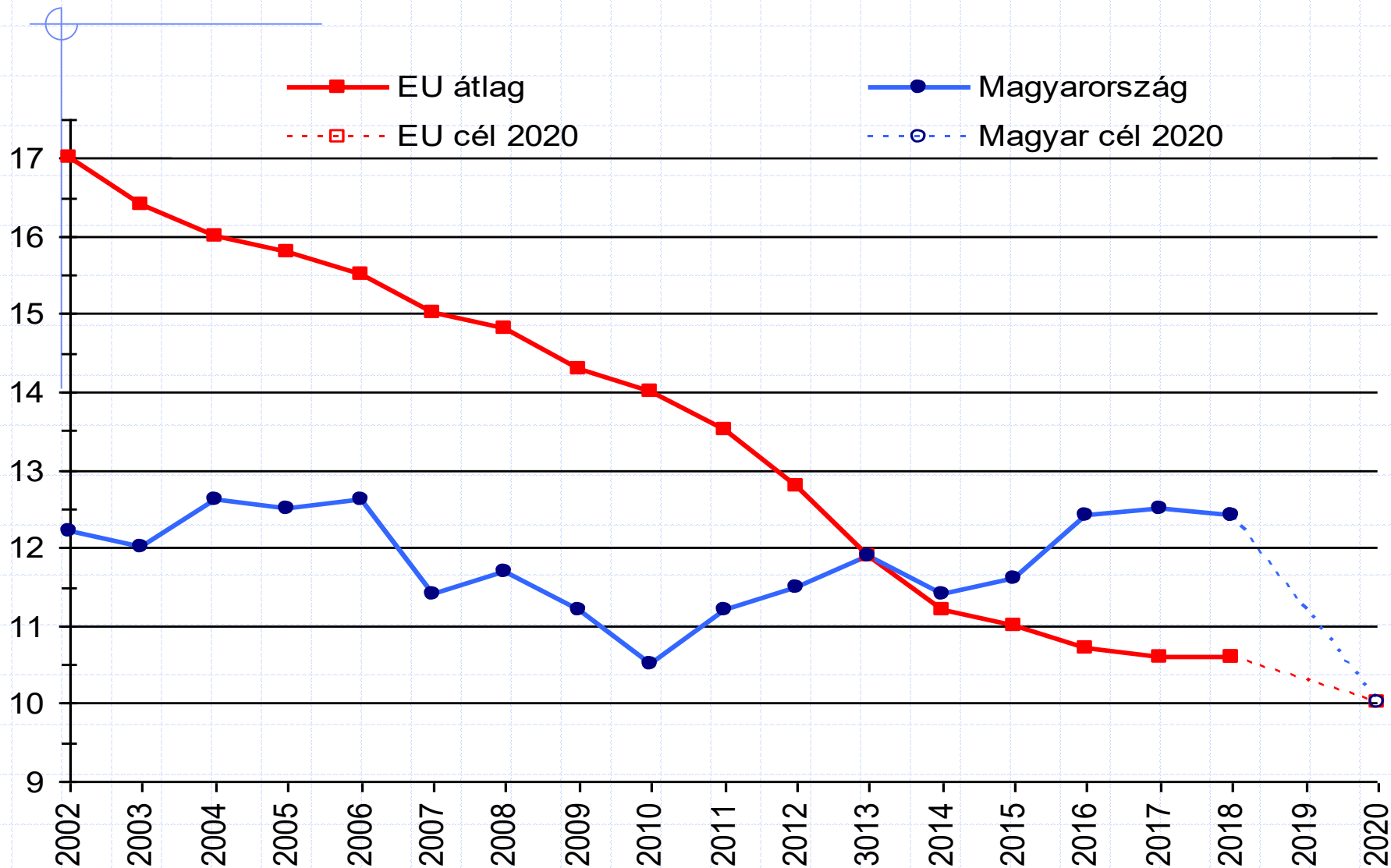

Forrás: Uzzoli et al, 2018

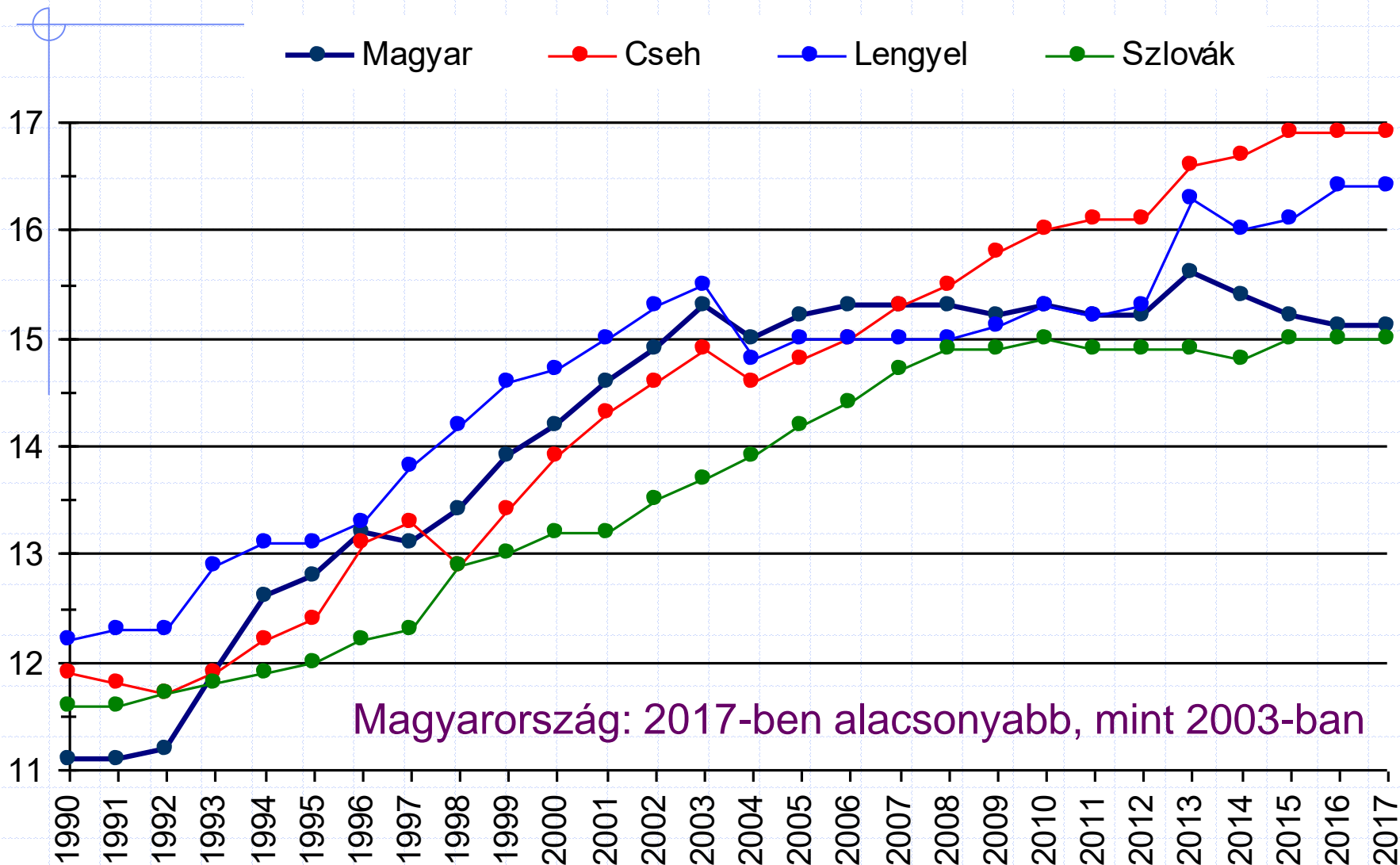
A PISA eredmények: 2000-2018 (?)

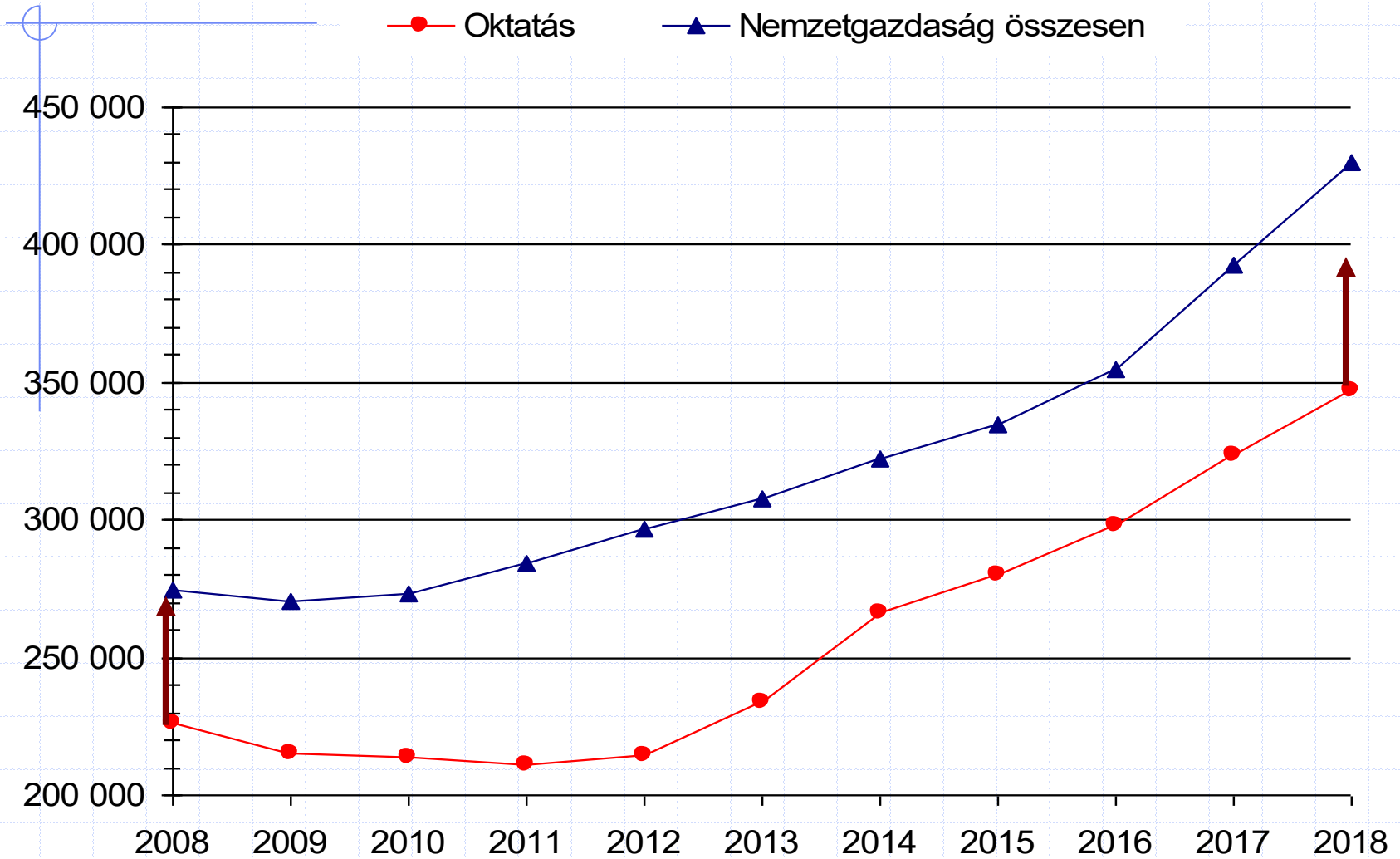
Az iskolát korán végzettség nélkül elhagyók arányának változása (EU 2020)

Az iskolába lépéskor várható iskolázási évek száma (V4-ben)

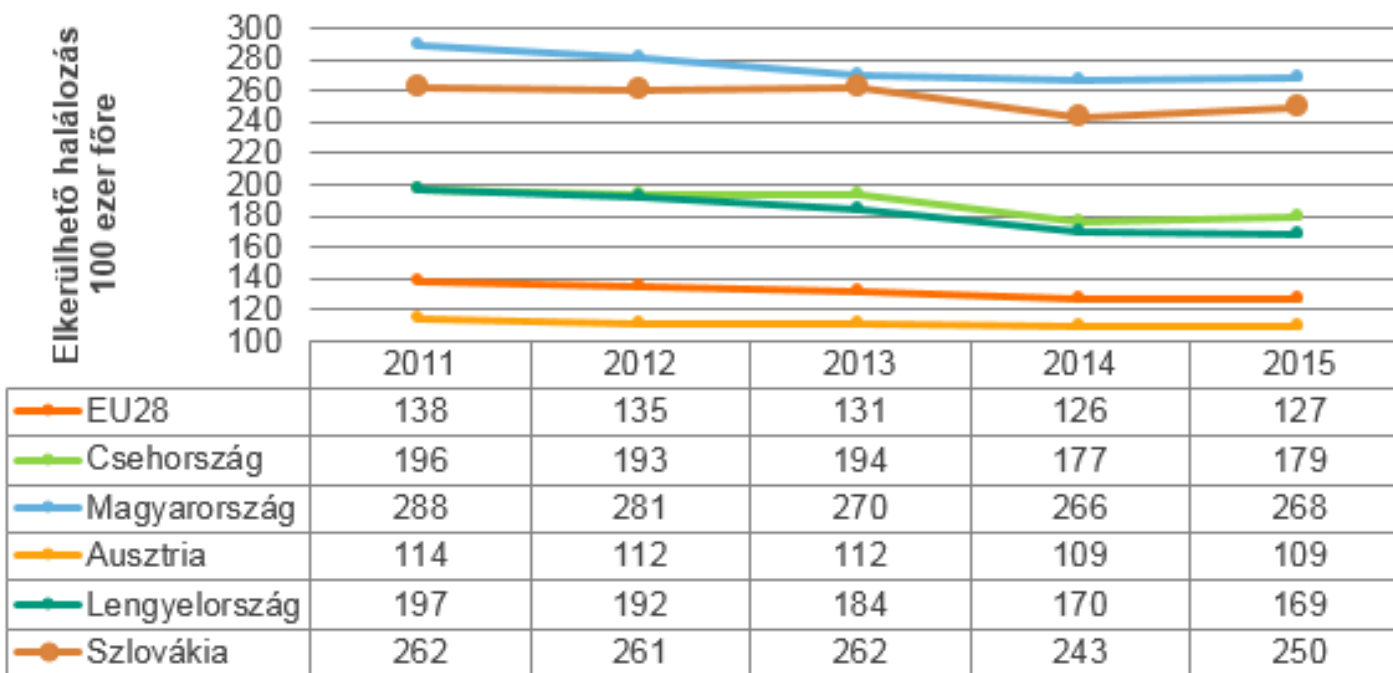

A szellemi foglalkozásúak átlagkeresete az oktatásban és a nemzetgazdasági átlag

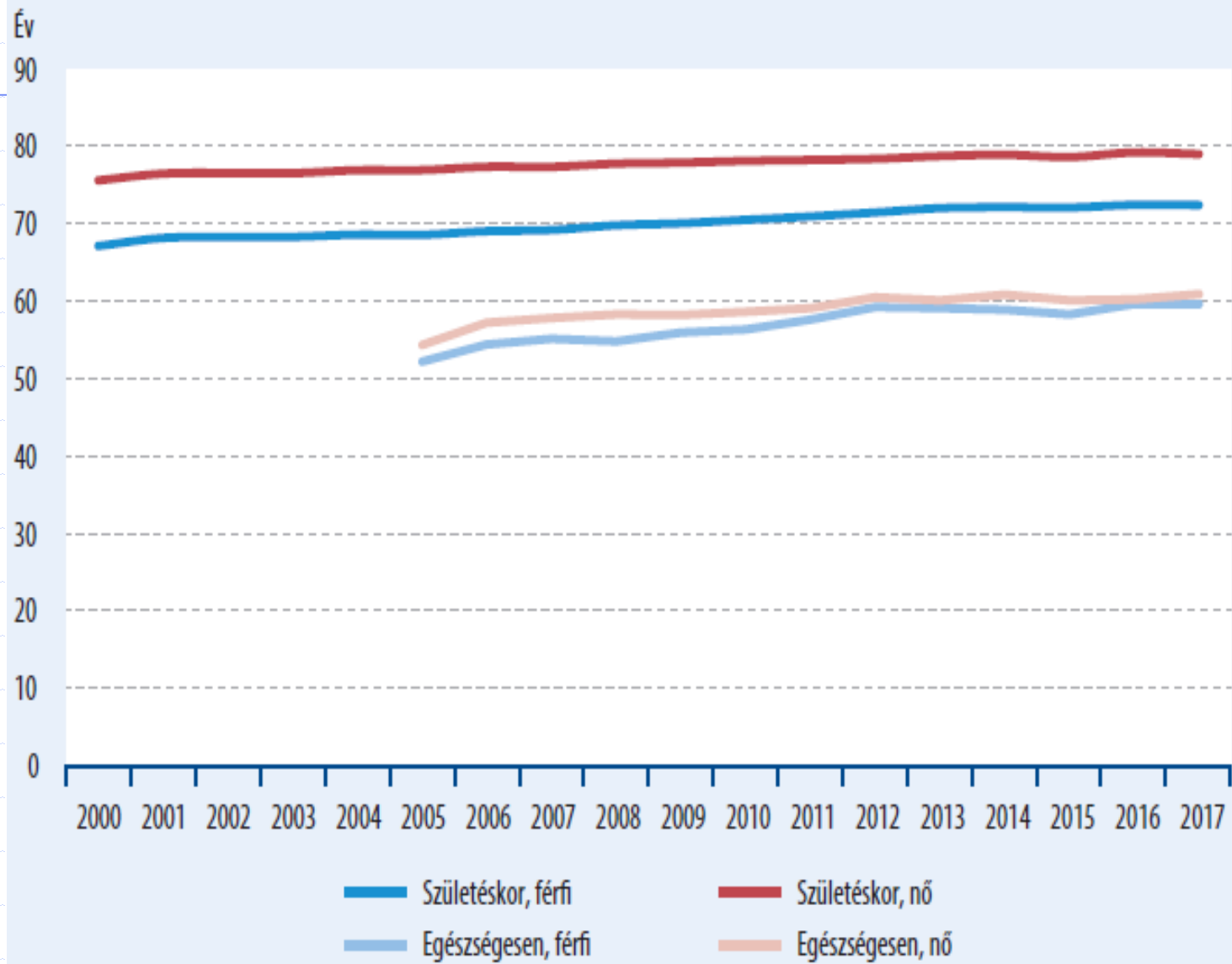
Egészségügyi ellátórendszer teljesítménye

Elkerülhető halálozások aránya az EU-ban és a visegrádi országokban valamint Ausztriában, 2011-2015 évekre, 100 000 főre

Forrás: [Eurostat](#)

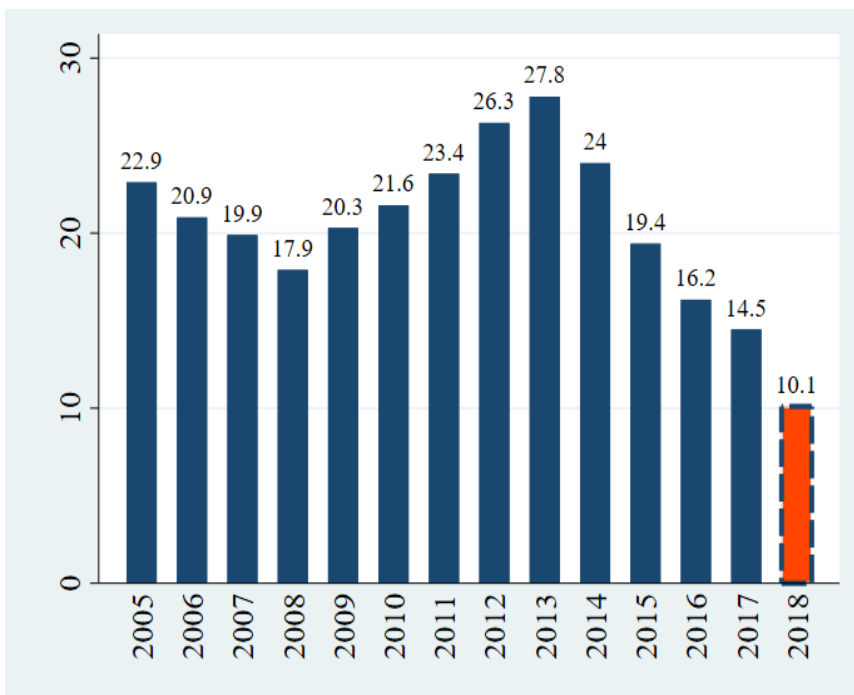
A születéskor várható és egészségesen várható élettartam alakulása

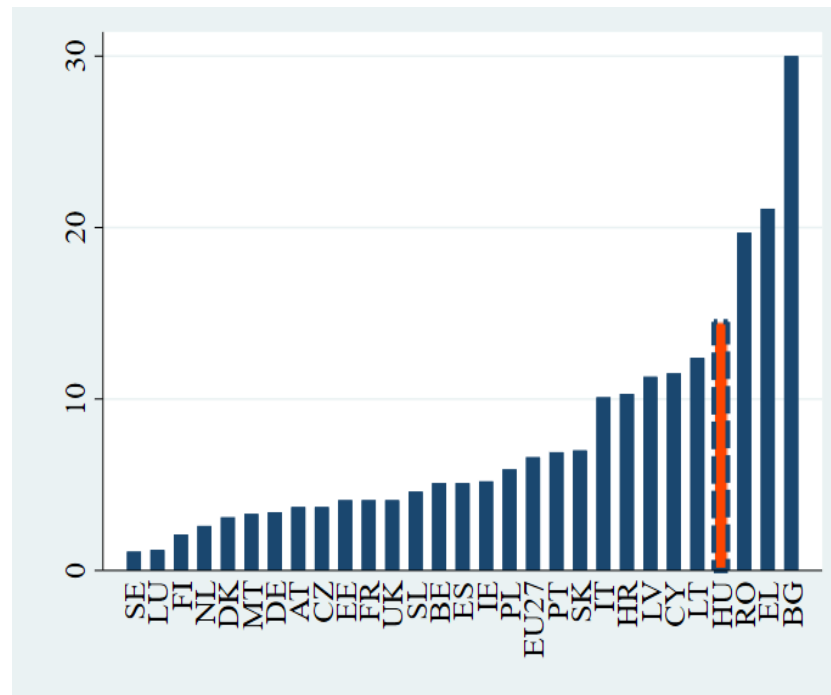

2. A súlyos anyagi deprivációval sújtott népesség százalékos aránya

Magyarországon 2005-2018

Az EU 28 tagállamában, 2017

Források: Eurostat (tsdsc270 jelű tábla), 2019.

Kirívó trend:

Az erőforrásaink átváltása gazdasági tőkére

A fenntarthatósági trendek egyértelmű nyertese a gazdasági tőke

- Általában javuló trendek minden részterületen
- Két 4-es vagy 5-ös minősítésű kulcsindikátor (először a jelentések történelmében)
- EU-ban is kiugró *flow* mutatók (magas GDP-növekedés, elviselhető infláció, alacsony munkanélküliség)

Vesztes: szinte minden más

- Kifulladás humán tőke fejlesztés (itt legalább próbálkoztunk)

Fontos kivétel: csökkenő szegénység (nagy ütemben csökken a depriváció)

- Társadalmi tőke: továbbra is radar alatt (itt nem is próbálkoztunk)
- Nagy ütemű természeti tőke vesztes
 - Az EU-ben egyik legnagyobb arányú területfoglalás, rendkívül rossz területhasználati mintázat
 - Romló természeti erőforrás-hatékonyság!
 - Elégtelen intézkedések a klímadaptációban
 - Csak a klímamitigációban vannak jó eredményeink, de azok is csak 1990-hez képest, az elmúlt négy évet romló trend jellemezte.

A problémáról
való tudás

A megoldásról
való technikai
tudás

A megoldás
érvényesítéséről
való társadalom-
tudományi tudás

A problémáról
való tudás

A megoldásról
való technikai
tudás

A megoldás
érvényesítéséről
való társadalom-
tudományi tudás

A politikai
közösség
cselekvése

A problémáról
való tudás

A megoldásról
való technikai
tudás

A megoldás
érvényesítéséről
való társadalom-
tudományi tudás

A politikai
közösség
cselekvése

A problémáról
való tudás

A megoldásról
való technikai
tudás

A megoldás
érvényesítéséről
való társadalom-
tudományi tudás

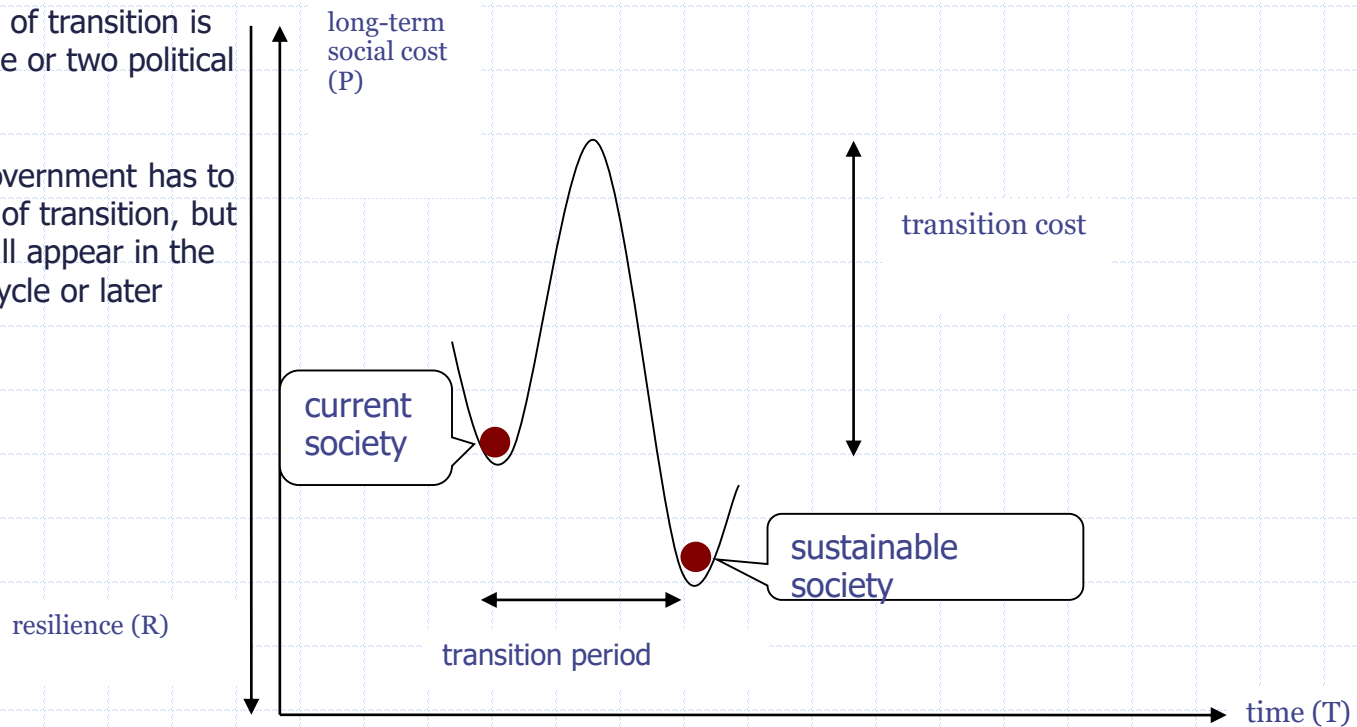

A politikai
közösség
cselekvése

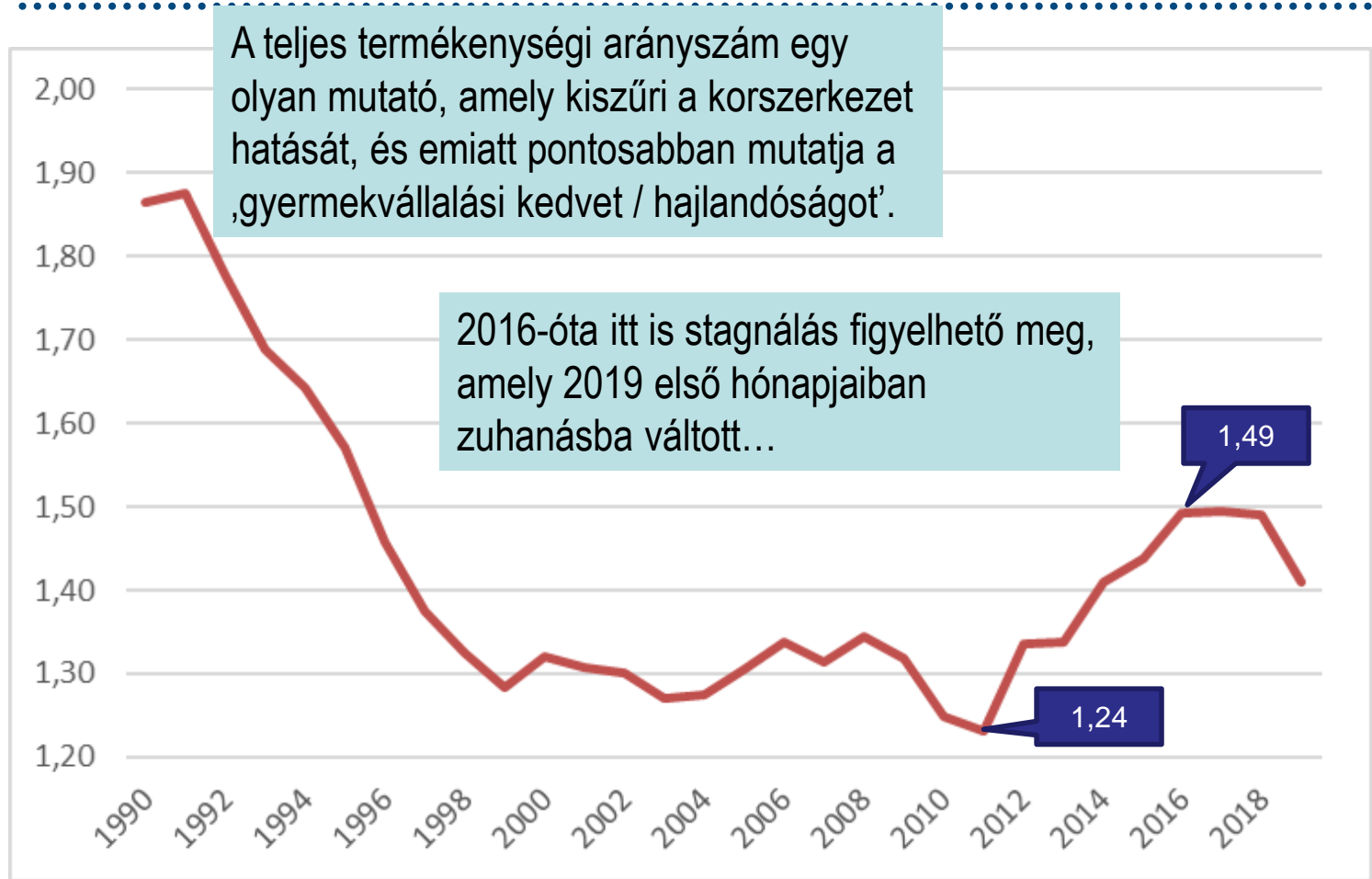
The problem of SD transition

The timeframe of transition is longer than one or two political cycle

The current government has to cover the cost of transition, but the benefits will appear in the next political cycle or later

A teljes termékenységi arányszám 1990-2019*

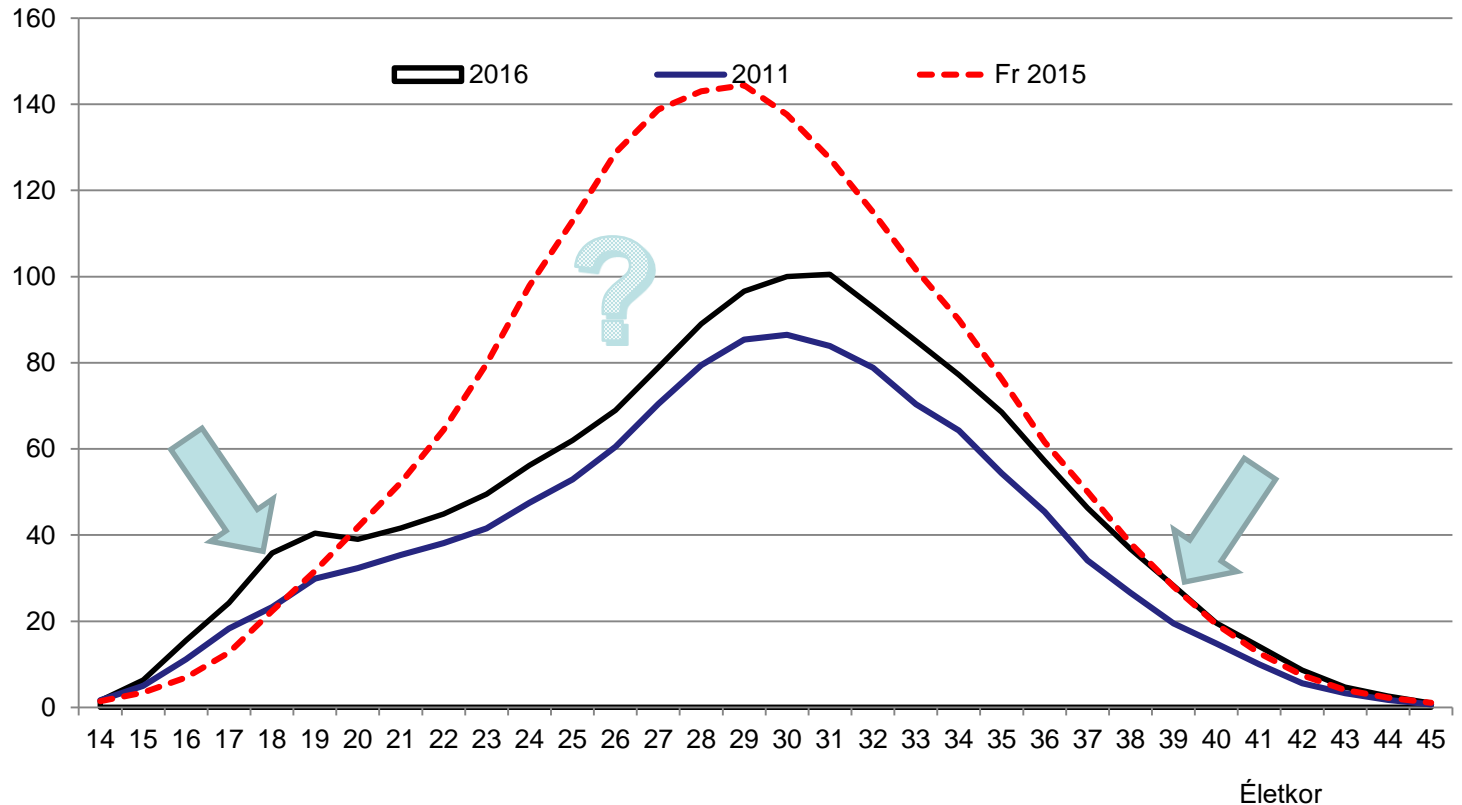

*jan-jun

NKI

Korspecifikus termékenységi arányszámok

Népesség = f (születések, halálozások, vándorlás)

termékenység

szülőkorban lévő nők száma

életmód

egészségügyi ellátórendszer minősége

bevándorlás

elvándorlás

Tanulságok – Horizontális integráció

A **szakpolitikák** fenntarthatósági **összehangolása** nélkül nincs siker!

- termékenység: TFR 1,24 (2011) → 1,49 (2016)
- de a GDP kb 5%-át fordítjuk erre (EU-átlag dupláját)
- és ha 2018-ban 2,0-re ugrana hirtelen a termékenység, akkor is a népesség csak 2053-ban stabilizálna 8,9 millió fős szinten

fenntartható demográfia =
családpolitika (max. 1,75 TFR?) +
javuló várható élettartam (egészségügy!) (+3 év) +
alacsony szinten stabilizálódó kivándorlás +
fiatalos korstruktúrájú mérsékelt bevándorlás

Eredménye lehetne: stabil népesség - 9,6 millió fő 2024-re

Tanulságok – Partikularitás és marginalitás elkerülése

Partikularitás: az egész vagy a lényeges elkerülése, a rész, a lényegtelen előtérbe állítása, kiragadása

Példa: egy bank fenntarthatósági jelentése, amely nem tartalmazza a hitelezési politika fenntarthatósági értékelését.

Marginalitás: egy lényeges probléma felületi kezelése, a probléma érdemben nem fog megoldódni

Példa: műanyag csomagolóeszközök elleni hajsza

A politikai közösség cselekvése – eszközök a fenntarthatóság szolgálatában:

- Tudatosság, elkötelezettség, érzékenység
- A kapitalizmus erőinek mozgásba hozása
 - ❑ Gazdasági ösztönzők, adók, árak
Különösen a természeti erőforrások védelmében
 - ❑ Vállalkozó-képesség (vs. járadékivadászat)
Munka- és vállalkozás-alapú társadalom
- Politikák horizontális koordinációja

nfft@parlament.hu

nfft.hu

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács